

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРЕСІ ГАЛИЧИНИ 1937 року

Олеся Дроздовська

*канд. філол. наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник наукового відділу національної бібліографії української преси Науково-дослідного інституту пресознавства
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6687-4518>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13\(29\)-6](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13(29)-6)

Зібрано, систематизовано і проаналізовано матеріали, присвячені вшануванню пам'яті Василя Стефаника, опубліковані 1937 р. на сторінках українських газет і журналів Галичини. Акцентовано специфіку представлення письменника, його приватного життя, літературної, громадської діяльності тощо у часописах, орієнтованих як на різновікову аудиторію, так і на відмінну за сферами соціальної взаємодії. Відзначено основні медіаобрази В. Стефаника, на формування яких були націлені ці видання: письменник світової слави, активний громадсько-політичний діяч, емпатична особистість, шанувальник духовних і родинних цінностей, патріот рідної землі.

Ключові слова: Василь Стефаник, українська преса, Галичина, медіаобрази, вшанування пам'яті.

Грудень 1936 р. приніс невтішну звістку українській громадськості — земне життя полишила чуттєва душа неординарного письменника Василя Стефаника. Редакції багатьох часописів чи не в усіх регіонах України, розірваної кордонами різних держав, та у діаспорі вважали за обов'язок поінформувати своїх читачів про втрату, вшанувати пам'ять письменника публікацією окремих його творів, некрологів, розлогих біографічних нарисів, статей літературознавчого спрямування, спогадів та епістолярію. Своєрідний, так би мовити, бум стефаникіани у пресі продовжувався й у 1937 р.

Об'єктом дослідження у статті є матеріали, спрямовані на вшанування пам'яті В. Стефаника, які впродовж означеного року були

опубліковані на сторінках української преси Львова й інших населених пунктів Галичини. Ці публікації, зокрема в заявленому контексті, ще не були об'єктами спеціальних наукових досліджень. Окремі з них увійшли до книги Р. Горака «Кров на чорній ріллі». У розділі «Пошанування» автор подав дайджест газетно-журнальних матеріалів, присвячених письменникові, які були опубліковані у 1936–1950 роках в українській пресі Буковини, Галичини, Закарпаття, на сторінках діаспорних видань, у польських, радянських (українсько-, російськомовних) та чеських часописах [10].

Мета статті полягає в окресленні жанрового і проблемного спектра публікацій на вшанування пам'яті В. Стефаника, визначенні основних медіаобразів письменника, на формування яких вони були орієнтовані.

Редакції низки часописів краю, які, з огляду на їхню періодичність чи інші обставини, не відреагували на смерть літератора впродовж останнього місяця 1936 р., зробили це на початку наступного року. Загалом, упродовж 1937 року ім'я В. Стефаника на сторінках українських галицьких пресових видань виринали спорадично. У часописах публікували не лише лаконічні повідомлення про втрату, а й розлогі некрологи, матеріали (зокрема і фоторепортажі), які висвітлювали похорон літератора, численні заходи з нагоди вшанування його пам'яті, статті, приурочені до перших роковин письменника, а також белетристичні публікації, присвячені В. Стефаникові, та його твори (зокрема новели «Підпис», «Роса», «Сини», «Такий панок»). Серед джерел емпіричного матеріалу пропонованого дослідження: щоденники «Діло», «Новий Час», «Українські Вісти», тижневики «Громадський Голос», «Дзвіночок», «Мета», «Обрії», двотижневики «Жіноча Воля», «Жіноча Доля», «Каменярі», «Назустріч», «Рідна Школа», місячники «Вістник», «Життя і Знання», «Жіночий Голос», «Кооперативна Республіка», «Наша Культура», «Самоосвітник», «Українська Книга», «Українське Слово», «Українське Юнацтво», кварталник «Шлях Виховання й Навчання». У цих та низці інших часописів, які ми не подали у переліку, було виявлено чимало різножанрових публікацій, у яких актуалізувалося ім'я В. Стефаника. Вони охоплювали майже всі читацькі групи (аудиторію як різновікову, так і відмінну за сферами соціальної взаємодії), що свідчить про популярність та авторитет письменника, зокрема у Галицькому краї.

Значна частина лаконічних повідомлень про смерть В. Стефаника і некрологів надрукована у січневих-лютневих числах опрацьованих пресових видань. Це були як непідписані редакційні, так і авторизовані матеріали. У них акцентовано письменницький хист В. Стефаника, розкрито значення його творчої спадщини для літератури (зокрема її презентації на світовому рівні), а також для духовності українського народу. «Стефаникова смерть смутком укрила все українське громадянство без огляду на напрямки й ідеології. Великі таланти — власність цілого народу, й кожний напрямок, кожна ідеологія найде у творах великих письменників щось таке, що виказує їх програма... А в Стефаникових новелях-оповіданнях найдеться такого багато!» — констатував автор часопису «Рідна Школа», підписаний криптонімом В. В. [2]. Це переконання підтримав і Ю. Редько: «Василь Стефаник був із ряду тих великих людей, що є власністю цілої нації. Подібно, як Шевченко, Франко чи Леся Українка» [49].

У некрологах містилися не лише інформація про смерть літератора та висловлювання глибокого смутку через втрату. Автори подавали факти біографії В. Стефаника, загальний огляд його письменницької діяльності, акцентували окремі, на думку того чи іншого дописувача, найбільш характерні новели, сюжети, образи тощо, окреслювали людські чесноти письменника. Зокрема, на силі мистецького слова «незабутнього повік Василя Стефаника» наголошував В. Дорошенко: «Такий уже хист письменника, що вміє він нам життя мужицьке показати з його захованого, внутрішнього боку, освітити його наче чарівним ліхтарем із середини... Кожне, найменше навіть оповіданнячко його переживаєш надто сильно, аж душа тріпочеться й серце стискається» [14]. «Він — незрівняний майстер слова, — підтримував В. Дорошенка М. Семчишин, — наче долотом вирізьблює перед очима глядача постаті своїх героїв, та розкриває їхні душі накупілі горем та важкими переживаннями. Не зовнішнє життя, не побут із різними його деталями описує Стефаник, а описує селянську душу з усіма її найчіткішими дрогоганнями, найрівнішими відтіннями й можливостями» [40]. «Ніхто, як Стефаник, не описав так прекрасно батьківської любові селянина до своїх синів, — підкреслювалося у редакційному слові коломийського двотижневика «Жіноча Воля», — і ніхто так, як цей письменник, не зглибив так

привязання й любови нашого селянина до свого кусника землі» [4]. Автор некролога у «Кооперативній Республіці» наголошував, що творчість В. Стефаніка вражає своєю щирістю, «будить любов до людини, як такої, родить співчуття до людського горя, а видвигаючи наперед також позитивні типи борців, вона здібна виховувати здорові покоління тугих будівничих нового життя на українському селі» [42]. Своєю чергою редакція «Жіночого Голосу» зазначала, що В. Стефанік усією душею любив «простий люд, не цурався його та розумом помагав людям добувати своє людське право». У некролозі, опублікованому у цьому виданні, наголошено, що, незважаючи на нечисленність спадщини письменника, рівних їй немає в українській літературі. Крім того, редакція нагадувала, що «мистецькими творами поставив себе В. Стефанік на ступінь найбільших європейських письменників» [5]. На думку автора некролога у «Самоосвітнику», Стефанікові «коротенькі оповідання це ніби дорогоцінні перли, старанно нанизані в намисто» [7]. Ю. Редько порівнював досконалість його новел із довершеністю вишуканих, спланованих «добрим будівничим-архітектором» палат чи храмів. Автор зазначав: «Стефанік належить до тих людей, про котрих Євангелія каже, що мають очі — і бачать, що мають вуха — і чують» [49].

Вшануванню пам'яті В. Стефаніка через популяризацію його творчого надбання сприяли й матеріали літературознавчого спрямування, автори яких порушували питання мови композиції творів [37], акцентували образи матері [1], України й теми боротьби за її незалежність [47] у творах письменника. Чи не найбільше уваги у цих матеріалах було приділено останній збірці письменника «Земля», яку невідомий автор коломийської «Жіночої Долі» (припускаємо, що це редакторка цього видання О. Кисілевська) назвав настільки сильним акордом «стефаніківської пісні», «що вона ніколи не перестане бреніти в серцях всіх українців». У зацитованій публікації акцентовано новели «Марія» та «Сини», де порушено тему боротьби за Україну, тему прийняття батьками-селянами жертвовного вибору синів, які пішли землю рідну «від ворога відбирати» [47]. І. Блажкевич, співробітниця «Жіночого Голосу», привертала увагу читачів свого видання до стосунків матері й дитини, до образу матері, до тонко спостереженої й описаної письменником материнської жертвовності у таких новелах, як «Майстер»,

«Скін», «Вечірна година», «Басараби», «Марія», «Кленові листки», «Катруся», «Мамин синок». Вона підкреслювала, що мама у сприйнятті їхніх персонажів — це «ясний луч сонічка», ангел, який допомагає звільнитися від фізичних страждань і мук душевних на смертному одрі. Спогад про маму «солодить також найтяжчі життєві хвили героїв Стефаникових творів», згадка про «співанку» неньки повертає людей у дитинство: «... очі у людини стають такі добрі, як у дитини» [1].

Автори пресових публікацій спонукали до читання стефаникової спадщини, адже саме так можна вшанувати літератора і зберегти пам'ять про нього. І. Блажкевич переконувала читачів у тому, що, аби «докладно пізнати» В. Стефаника, «треба прочитати його твори, розглянути кожну його стрічку, вслухатися в кожне його слово. Щойно тоді можна пізнати його велич» [47]. О. Павлів-Білозерський у часописі «Каменярі» закликав прихильників свого видання: «...читаймо тим пильніше його твори, так як читаємо Шевченка та Франка. Вони скажуть, що в нас повинно бути сильне й вічне — а яких хиб ми повинні визбутися, коли хочемо стати будівничими власної правди на власній землі» [31]. «Подбаймо про те, щоби скрізь були книжки Василя Стефаника і робили своє святе діло!» — зверталася до читачів редакція «Кооперативної Республіки» [42].

Крізь рядки посмертних матеріалів перед читачами галицьких газет і журналів поставав образ В. Стефаника не лише як талановитого письменника, а й як людини з високими моральними якостями, безмежною добротою, що спонукала його допомагати усім, хто потребував підтримки. «Мав дуже ніжне серце, — зазначено у яворівському «Українському Слові», — чутке на селянську долю й тому був ревним оборонцем селян перед всяким визиском» [38].

Після смерті В. Стефаника у пресі спорадично виникали полеміки щодо його світоглядних переконань і партійної діяльності, зокрема належності до Української соціалістично-радикальної партії (УСРП). Ці дискусії точилися переважно між часописами соціалістично-радикального табору («Каменярі», «Сніп», «Український Голос») та виданнями католицького спрямування («Мета» й «Українське Юнацтво»). Тоді, коли перші доводили його відданість партії (використовуючи для аргументації переважно листування письменника з М. Стахівим) [18; 44], то другі стверджували,

що В. Стефаник «перестав займатися політикою та не приложив своїх рук до тої каїнової роботи, що її повели радикали по наших селах...» [49]. До матеріалів, у яких категорично заперечено партійну заангажованість літератора, належать і спогади його небожа Михайла Стефаника, опубліковані на сторінках тижневика Українського католицького союзу «Мета». У примітках редакція пояснювала причину публікації цього матеріалу: «Радикали не перестають і далі рекламувати Василя Стефаника виключно для себе, як партійного чоловіка». Вона висловлювала сподівання, що «безпосереднє свідoctво» родича письменника «причиниться до висвітлення правдивого духового обличчя В. Стефаника в повному соняшному світлі — без радикальних штучних вогників». У розлогіх спогадах про спілкування з письменником в останні місяці його життя М. Стефаник стверджував: «В останніх часах партійні симпатії його зовсім вигасли», «він вже носився з думкою прилюдно виректися тої партії, — та передчасна смерть перешкодила». Він наводив слова В. Стефаника, які почув від нього влітку 1936 р.: «Кожна партія, котра намагається мене вбрати в партійну шлюю — робить мені кривду», а також 15 листопада 1936 р. у присутності родини, В. Костащука та ін.: «Я радикалом ніколи не був...» [45].

На сторінках «Мети» опубліковано критичну замітку М. Гнатишака, в якій порушено питання мови творів В. Стефаника. Ця публікація була реакцією знаного літературного критика на статтю І. Огієнка у варшавському часописі «Рідна Мова» (1937. Чис. 3). М. Гнатишак критикував переконання І. Огієнка, «що “твори Стефаника ніколи не можуть стати загальноукраїнським добром, — на перешкоді до цього все буде їх не всім зрозуміла говірка”», а також його припущення, «що “щоб Стефаник оце тепер зачинав свою письменницьку працю, він писав би тільки соборною літературною мовою, через що його твори сталиб соборним культурним майном”». «Таланти такої величини, що Василь Стефаник, — наголошував М. Гнатишак, — дають всеукраїнські цінності — навіть у говірковій формі. Це доказує нам саме життя, якого тут не в силі змінити ніякі мовознавчі норми» [28].

Своєрідною пошаною пам'яті письменника стала укладена Б. Романенчуком «Бібліографія В. Стефаника», яка була опублікована на сторінках «Української Книги» [36]. Вона охоплювала 1899 —

січень 1937 роки й містила різнопланову інформацію про письменника і його творчий доробок. Цю працю доповнили автори місячника «Сніп», опублікувавши на сторінках видання перелік матеріалів В. Стефаніка і про нього, які свого часу були надруковані у газеті «Громадський Голос» [8; 13].

Упродовж 1937 р. кореспонденти щоденника «Діло» фіксували як події зі вшанування пам'яті В. Стефаніка (відбувалися у Галичині і поза її межами), так і факти, що свідчили про визнання його письменницького таланту на європейському медіаринку. Низку таких матеріалів опубліковано під рубрикою «Відгук смерті В. Стефаніка» (варіант назви: «Памяти В. Стефаніка»). Наприклад, у замітці «В Чехословаччині» повідомлено про те, що у чеському літературному часописі “Přástky” (1937, 8 січ. (чис. 1) надруковано новелу В. Стефаніка «Мое слово» у перекладі Рудольфа Гульки — редактора зазначеного видання і палкого прихильника творчості українського письменника. За поданням кореспондента, автор перекладу у передмові повідомляв чеським читачам про смерть В. Стефаніка і наголошував, що він — «найбільший з сучасних українських мистців-майстрів новелі». Крім того, Р. Гулька підкреслював: «Українській національній літературі дав В. Стефанік, щодо кількості дуже мало, але кожне слово було перлиною і дорогоцінним каменем, з якого промінювало розуміння душі українського селянина». Автор «Діла» відзначав, що редактор «Р. Гулька має переклад усіх творів В. Стефаніка та жде нагоди, щоби видати ... в перекладі на чеську мову» [3].

Періодично «Діло» інформувало про заходи, присвячені пам'яті В. Стефаніка, зокрема у Варшаві, Празі, Торонто: 13 лютого «в одній з саль Карлового Університету» відбулися збори Союзу Українських Письменників і Журналістів на чужині [12]; 17 лютого у Варшаві в «малій салі “Прометей” в невеликому гурті запрошених гостей» «сходина-академік» [46]; 6 березня спільними зусиллями різних українських товариств у Торонто було влаштовано «жалібну академію», дохід з якої (75 дол.) призначався на літературну премію ім. В. Стефаніка «за найкращу українську повість, видруковану впродовж 1937 р.»* [30]. За повідомленнями кореспондентів

* Згодом цю нагороду було присуджено Галині Журбі за книгу «Революція іде» [27].

львівського щоденника, у першому заході брав участь голова Союзу С. Сірополко, у вступному слові якого йшлося про «великі Стефаникові заслуги для української літератури». З-поміж присутніх на зборах також виступили С. Смаль-Стоцький, який розповідав про спілкування з письменником щодо видання «Синьої книжечки» й у час парламентської діяльності обох, та П. Феденко з доповіддю про «В. Стефаніка як письменника», де підкреслював, що він «був у літературі поетом, а не публіцистом» [12]. На варшавському заході з «рефератом», присвяченим аналізу «духа й суті змісту Стефаникових творів», доповідала К. Чайківська. На думку дописувача, цей виступ «був безсумнівно найкращим з прочитаних у тому році українських рефератів у Варшаві» [46].

Такі знаки уваги до постаті В. Стефаніка кореспонденти «Діла» фіксували впродовж 1937 р. Серед відзначених у газеті подій: перша українська авторська радіопередача на польському радіо — лекція В. Сімовича про письменника, яка пролунала в ефірі 8 лютого [9; 33]; вечір, присвячений його пам'яті (за участю гімназійного професора Б. Левицького, актора В. Рогужинського та ін.), який відбувся 5 червня заходами «секції прихильників знання й мистецтва» у Коломиї [15]; вихід у світ книги спогадів Б. Лепкого «Три портрети», в якій автор, за твердженням М. Рудницького, змалював реальний образ В. Стефаніка, що «не був надутим, похмурим мізантропом, що знав тільки мужицьку кривду і тільки нею цікавився» [29]. Крім того, у низці хронікальних публікацій, спрямованих на висвітлення діяльності різних українських інституцій, редакція «Діла» фіксувала найдрібніші факти пошанування пам'яті письменника. Наприклад, у замітці «Хмари над „Союзом Українок” на Волині» повідомлялося про такі події: 13 грудня 1936 р. у Рівному відбулася «жалібна академія на честь В. Стефаніка», а 15 і 22 грудня такі ж заходи провела філія «Союзу Українок» у Здолбунові. Дописувач відзначив, що на здолбунівській «академії» 15 грудня «гостей було так багато, що помешкання не могло їх вмістити» [48]. Автор репортажу про загальні збори «Центросоюзу», які відбулися у Львові 23 червня 1937 р., повідомляв: «...голова [О. Луцький. — О. Д.] забрав слово і згадав теплими словами про смерть великого, відомого нашого письменника В. Стефаніка, пам'ять якого присутні вшанували повстанням з місць» [19].

Варто виокремити часописи, видавані Українською соціалістично-радикальною партією, — тижневик «Український Голос», літературний додаток до нього — «Сніп», двотижневик Союзу української поступової молоді (СУПМ) ім. М. Драгоманова «Каме-нярі» та місячник «Жіночий Голос». На шпальтах цих видань упродовж 1937 р. чи не найактивніше артикулювалося ім'я В. Стефаника. Їхні редакції, на відміну від більшості пресодруків, які ми опрацювали, вшанували пам'ять письменника й у перші роковини його смерті. Зокрема, до цієї дати були приурочені майже всі матеріали 12-го числа «Снопа» (1937, 4 груд.).

Автори зазначених часописів — члени УСРП або прихильники її ідеологічних засад — використовували кожную нагоду, аби наголосити на співучасті письменника у діяльності цієї досить впливової у Галичині політичної сили. Вони переконували своїх читачів у позитивній «вірності» літератора пропагованим партією ідеалам суспільного буття. Чи не кожна публікація була покликана формувати медіаобраз В. Стефаника як соціаліста-радикала. Наприклад, П. Покутський наголошував: «Стефаник не був би Стефаником, якби не був соціалістом, бо тільки широка вселюдська ідея соціалізму дала Стефаникові змогу відчутти народне, селянське горе й перелити його в мистецький спосіб на папір!» [35].

Презентували В. Стефаника як партійного діяча й спогади осіб, з якими він тісно співпрацював на політичній ниві (зокрема односельця І. Вахнюка, знайомого з гімназійної лави М. Лаврука, секретаря УСРП М. Стахів), а також його приватне листування з М. Стахівим й А. Шмігельським. Ці матеріали впродовж 1937 р. друкували на сторінках «Снопа». «Ми змагалися, — писав І. Вахнюк, — і він не придивлявся лишень, але серцем був з нами і розумом і цілий був з нами» [39]. Про суспільно-політичну активність В. Стефаника у гімназійні роки нагадував М. Лаврук — письменник під час навчання у коломийській гімназії був членом «гуртка поступової молоді», який «працював над поширенням національної свідомости між українською молоддю» цього освітнього закладу. «Члени коломийського гуртка, — підкреслював автор спогадів, — були поступовцями-соціалістами» [24]. Про причини початку літературної діяльності В. Стефаника М. Стахів згадував: «По виході збір-ного видання його творів ... він у розмові з редакцією Громадського

Голосу сказав: “Приписують мені різні спонуки моєї літературної творчості. А тим часом насправду я зачав писати ось чому. Я бачив, що одні товариші працюють для радикального руху, як організатори, другі, як редактори і т. д. Я хотів також допомогти. А що почував я спосібність писати оповідання, то хотів ними допомогти також своїй організації”» [44].

Доцільність публікації Стефаникового епістолярію (зокрема листів до зазначених осіб) редакція «Снопа» пояснювала так: «Листи дають докладніший образ людини, як її публічні виступи. — В листах відбивається виразніше її життя, думки, клопоти, — словом, усі обставини, в яких людина працює і творить. Листи великих творців треба не лише зберігати, але й оповіщувати для вжитку дослідників» [16]. Однак цій спробі сприяти формуванню у читачів об’єктивного сприйняття В. Стефаніка крізь призму листів перешкодив тенденційний коментар редакції: «У своїй громадській та політичній праці він постійно підкреслював свою приналежність до організованого українського соціалістично-радикального табору. Це очевидно не збільшує ані зменшує його літературної творчості, але вказує, на якому живому рідному ґрунті може єдино з живих змагань народу розквітати справжнє мистецтво» [17].

Листи В. Стефаніка до знайомих і друзів опубліковано на сторінках інших пресових видань, зокрема у «Нашій Культурі» [20] і «Новому Часі» [34]. Цікаві вони тим, що, на відміну від епістолярію, який друкувався у часописах УСРП, акцентують письменницьку діяльність В. Стефаніка та його спілкування з адресатами щодо друку новел, резонанс, спричинений як в українських, так і міжнародних літературних колах його першою збіркою — «Синьою книжечкою». Крізь рядки приватної кореспонденції перед читачами поставав образ вразливого, дещо амбітного митця, для якого насправді була важлива доля його творів та сприйняття їх читацькою аудиторією. Вони руйнують, як зазначав Ф. Коковський (у коментарі до листування письменника з О. Маковеєм щодо публікації у «Літературно-Науковому Віснику» новел «Засідання», «З міста йдучи» і «Вечірня година»), сформований критиками стереотип В. Стефаніка замкненої у собі людини, що «неохоче говорила про свої письменницькі твори», а часом і недолюблювала їх. Завдяки листуванню письменника читачі мали змогу зрозуміти, що для нього було важливе збереження його текстів в авторській

редакції. Неприхильним він був і до думки про можливість «змінити бесіду мужицку на бридшу, літературну», болісно реагував на критичні зауваження: «Будовою своєю вони, мої оповідання, не кривдять естетики і штуки, — писав він до О. Маковея. — ...ті естетичні заокруглення то є на то, аби їх читач борзенько читав, або на то, аби запліснілому мізкови не дати ніякої роботи. [...] Я таких оповідань буду писати сотки, я буду і повісти писати, але ніколи не буду давати їх публіці заокруглених» [20, с. 245].

Водночас кризь рядки цих та інших публікацій виокреслювалися фрагменти побутових умов життя письменника, зокрема останніх років життя, прочитувався його психологічний стан. Перед читачами поставав образ В. Стефаніка — вірного товариша, спрагло до знань і змін юнака, дотепника, громадського діяча, люблячого батька, уважної та делікатної особи. Наприклад, М. Стахів згадував: «В. Стефанік відносився до мене весь час дуже сердечно. При приїзді до Львова обов'язково являвся до Громадського Голосу. При зустрічі витався завжди поцілунком» [43]. Переживання письменника через непопулярність його творів приховують рядки одного з листів до М. Стахіва, який був опублікований у «Снопі»: «...публіка мене не читає і не дурна давати нагороду нелюбому письменникові, так само не дурна купувати книжок то-гож письменника». У цьому самому листі В. Стефанік просив поради в адресата, як йому коректно відмовитися від статусу доктора «філософії гоноріс кауза», який присвоїв йому Український Університет у Празі, й нагадував, що свого часу відмовився від членства в київській Академії наук [26]. В інших листах до М. Стахіва порушував питання підготовки до друку (зокрема, його хвилювало питання фаховості редактора, «який розбиравбися в “жаргоні”») своїх творів, фінансової підтримки «молодого маляра» Володимира Гриценка та партійної протекції сина Юрія, якого виводив на навчання до університету в Едмонтоні [16].

Автори видаваних під егідою УСРП часописів віддавали належне письменницькому таланту В. Стефаніка та наголошували на знаковості його постаті. Наприклад, І. Вахнюк писав: «...Василеві літа, хоч коротші від моїх, лишуть незабутний слід в історії українського народу, бо такий талан йому був писаний і його він не змарнував» [39]. Принагідно вони акцентували й популярність

В. Стефаніка. Наприклад, М. Стахів у спогадах про участь письменника у крайовому з'їзді УСРП, який відбувся у Львові 26 грудня 1926 р., писав: «Як тільки В. Стефанік увійшов на сальо, всі делегати бурливими оплесками привитали свого співця і товариша» [44].

До видань, які впродовж 1937 р. нагадували читачам про В. Стефаніка, належить і газета «Новий Час». Крім хронікальних матеріалів, на сторінках цього часопису було надруковано низку спогадів про письменника: Василя Костащука — далекого родича, який тривалий час учителював у селі Тулові, що на Снятинщині [22; 23], а також Богдана Лепкого [25] та Степана Смаль-Стоцького [41]. Завдяки цим матеріалам читачі пресових видань могли пізнати іншого В. Стефаніка — не письменника світової слави. Перед ними поставав безпосередній, емоційний і прямолінійний у спілкуванні чоловік, який любив людей, народні звичаї, сімейні традиції, шанував минувшину, якому смакували гречані вареники (називав їх «мамуніні пироги»), сина, для якого слово «мама» — «це було святе слово» [25].

В окремих матеріалах пресової стефанікіани 1937 р. також подано відомості про похорон письменника. Така інформація, на переконання авторів, редакцій, засвідчувала популярність В. Стефаніка. Наприклад, редакція коломийського двотижневика «Жіноча Воля» (редакторкою та видавчиною була О. Кисілевська) писала: «Тисячі народу зібралися 8 грудня над його домовиною й під проводом чотирьох священиків відпровадити тіло Стефаніка на вічний супочинок. Сотня вінців вкрила його свіжу могилу, багато щирих слів жалю впало в неї враз із щирими, теплими сльозами» [4]. Останню дорогу письменника висвітлювали й часописи, що виходили під егідою УСРП. Наприклад, репортер молодіжних «Каменярів» писав, що на похорон письменника «найбільше прибуло організованої у Каменярах селянської молоді», повідомляв, що з прощальним словом виступили П. Костюк — генеральний секретар головної ради СУПМ, І. Макух — голова УСРП, Н. Микитчук — голова Союзу українських працюючих жінок, а також зазначав: «Снятинська організація УСРП, Каменярі й Каменярки та жінки, члени Жіночих Громад відпроваджували Його як Героя. Не неслись із тої маси плачі за Ним, але росла в грудях та туга, що примушує ставати до змагань за ті ідеї, які Він вказував за життя» [32].

Роковини В. Стефаніка 1937 р. в українській пресі Галичини були відзначені досить скромно. За винятком згаданого числа «Сноп», пам'ять письменника вшанували видання «Жіночий Голос» [6], «Каменярі» [21] та «Назустріч» [11]. Таку ситуацію можна прокоментувати словами Ф. Даниліва: «...прогомоніли великі, сильні слова дитирамбів талантові Стефаніка в пресі, призабулися величаві похорони — життя не любить маніжитись...» [11, с. 2].

Отже, впродовж 1937 р. для презентації постаті В. Стефаніка українські часописи Галичини використовували не лише лаконічні повідомлення про смерть, некрологи, статті-присвяти як з приводу смерті письменника (тяжили до матеріалів літературознавчого спрямування, однак містили рядки, в яких автори висловлювали смуток через втрату В. Стефаніка), так і з нагоди відзначення роковин, а й спогади, белетристичні, епістолярні та зображальні матеріали. Українська преса охоплювала широку аудиторію — дітей, студентство, жіноцтво, симпатиків різних політичних напрямів і сфер соціальної взаємодії. Друковані у ній матеріали сприяли формуванню різноманітних медіаобразів літератора: сина, батька, товариша, власне письменника, громадсько-політичного діяча, амбітної, але емпатичної особи, шанувальника сімейних цінностей і родинних традицій, патріота рідної землі. Автори пресових публікацій пропонували до уваги читачів інформацію про основні віхи чи окремі етапи життя письменника. Аналізуючи спадщину митця, вони не лише вшановували письменника, а й популяризували його доробок серед конкретної аудиторії конкретного часопису. В окремих матеріалах — це переважно репортажі з похорону письменника, замітки про заходи, присвячені вшануванню його пам'яті, — акцентовано його популярність та авторитет у широких колах української громадськості. Водночас автори усіх часописів були солідарними у переконанні — українське суспільство втратило неперевершеного письменника, який умів тонко відчувати людські переживання, болі, радості та ретранслювати їх читачам своїх «образків».

1. Блажкевич І. Мати в творах Стефаніка. *Жіночий Голос*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 5–6.
2. В. В. Василь Стефанік. *Рідна Школа*. Львів, 1937. 1 січ. (чис. 1). С. 9.

3. В Чехословаччині. *Діло*. Львів, 1937. 19 січ. (чис. 11). С. 5. Рубр.: Відгук смерти В. Стефаника.
4. Василь Стефаник. *Жіноча Воля*. Коломия, 1937. 1/15 січ. (чис. 1/2). С. 2.
5. Василь Стефаник. *Жіночий Голос*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 5.
6. Василь Стефаник. *Жіночий Голос*. Львів, 1937. Груд. (чис. 12). С. 2.
7. Василь Стефаник. *Самоосвітник*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 16.
8. Вахнюк М. Бібліографія В. Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 4 груд. (чис. 12). С. 3.
9. Гальо!.. *Діло*. Львів, 1937. 6 лют. (чис. 26). С. 8.
10. Горак Р. Кров на чорній ріллі : есе-біографія Василя Стефаника. Київ : ВЦ «Академія», 2010. С. 571–601.
11. Данилів Ф. У перші роковини смерти В. Стефаника. *Назустріч*. Львів, 1937. 15 груд. (чис. 23/24). С. 2–3.
12. Данчук. У Празі. *Діло*. Львів, 1937. 24 лют. (чис. 40). С. 7.
13. Доповнення до бібліографії В. Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 1 трав. (чис. 4). С. 4. Рубр.: 3 літературних записок.
14. Дорошенко В. Василь Стефаник. *Життя і Знання*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 2–3.
15. З відчитової салі. *Діло*. Львів, 1937. 5 черв. (чис. 122). С. 9. Рубр.: Дописи.
16. З листів В. Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 24 лип. (чис. 7). С. 1.
17. З листів Василя Стефаника. Другий лист В. Стефаника до А. Шмігельського. *Сніп*. Львів, 1937. 1 черв. (чис. 5). С. 3.
18. За Стефаникову душу. *Сніп*. Львів, 1937. 1 черв. (чис. 5). С. 4.
19. Загальні Збори Центросоюзу. *Діло*. Львів, 1937. 24 черв. (чис. 136). С. 7.
20. Коковський Ф. Василь Стефаник про себе. *Наша Культура*. Львів, 1937. Трав. (кн. 5). С. 245–247.
21. Корбутяк Д. Великий Син і Співець землі. *Каменярі*. Львів, 1937. 1 груд. (чис. 23). С. 1–2.
22. Косташук В. Різдва у Василя Стефаника. *Новий Час*. Львів, 1937. 7 січ. (чис. 5). С. 19–20.
23. Косташук В. Смерть Стефаника. *Новий Час*. Львів, 1937. 4 груд. (чис. 270). С. 11–12.
24. Лаврук М. Дещо зі спогадів про В. Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 24 лип. (чис. 7). С. 1–2.
25. Лепкий Б. Стефаник у Кракові. *Новий Час*. Львів, 1937. 23 січ. (чис. 14). С. 4 ; 25 січ. (чис. 15). С. 4 ; 26 січ. (чис. 16). С. 4.
26. Лист В. Стефаника до т. Матвія Стахова. *Сніп*. Львів, 1937. 1 черв. (чис. 5). С. 3.
27. Літературна нагорода на 1937 р. *Діло*. Львів, 1938. 22 січ. (чис. 14). С. 7.
28. м. г. [Гнагишак М.]. Проф. І. Огієнко... *Мета*. Львів, 1937. 14 берез. (чис. 10). С. 4–5. Рубр.: 3 літературного життя.

29. м. р. [Рудницький М.]. Літературні спогади Б. Лепкого. *Діло*. Львів, 1937. 28 серп. (чис. 189). С. 9.
30. Нагорода ім. В. Стефаника за найкращу повість 1937 р. *Діло*. Львів, 1937. 1 трав. (чис. 95). С. 11.
31. Опб. [Павлів-Білозерський О.]. Стефаніків Шлях. *Каменярі*. Львів, 1937. 1 січ. (чис. 1). С. 3.
32. Остання дорога Стефаника. *Каменярі*. Львів, 1937. 1 січ. (чис. 1). С. 5.
33. 1-ий український відчит у П. Радіо. *Діло*. Львів, 1937. 10 лют. (чис. 29). С. 3.
34. Після появи «Синьої Книжечки». *Новий Час*. Львів, 1937. 1 берез. (чис. 44). С. 7.
35. Покутський П. Василь Стефанік й наші реакціонери. *Громадський Голос*. Львів, 1937. 30 січ. (чис. 4). С. 2–3.
36. Романенчук Б. Бібліографія В. Стефаника. *Українська Книга*. Львів, 1937. Чис. 3. С. 90–94 ; чис. 4/5. С. 128–129 ; чис. 6. С. 151–153.
37. Романенчук Б. Композиція творів Василя Стефаника. *Життя і Знання*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 28–29.
38. Свіжі могили. *Українське Слово*. Яворів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 1.
39. Село Василя Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 20 лют. (чис. 2). С. 1.
40. Семчишин М. Василь Стефанік. *Шлях Виховання й Навчання*. Львів, 1937. Чис. 1. С. 1–3.
41. Смаль-Стоцький С. Мої спомини про Стефаника. *Новий Час*. Львів, 1937. 8 берез. (чис. 50). С. 7–8.
42. Смерть Василя Стефаника. *Кооперативна Республіка*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 1.
43. Стахів М. Стефанік у громадянському житті. *Сніп*. Львів, 1937. 4 груд. (чис. 12). С. 1.
44. Стахів М. Як перекручують життя В. Стефаника. *Сніп*. Львів, 1937. 28 серп. (чис. 8). С. 2.
45. Стефанік М. За правдиве духове обличчя В. Стефаника. *Мета*. Львів, 1937. 7 лют. (чис. 5). С. 4–5.
46. У Варшаві. *Діло*. Львів, 1937. 24 лют. (чис. 40). С. 7. Рубр.: Памяти В. Стефаника.
47. Україна в Стефанікових творах. *Жіноча Доля*. Коломия, 1937. 1/15 січ. (чис. 1). С. 4–5.
48. Хмари над «Союзом Українок» на Волині. *Діло*. Львів, 1937. 31 січ. (чис. 21). С. 2.
49. Ю. Р-ко. [Редько Ю.]. Скінчилася дорога. *Українське Юнацтво*. Львів, 1937. Січ. (чис. 1). С. 5–6.

References

1. Blazhkevych, I. (1937, 1, January). Maty v tvorakh Stefanyka [Mother in the writings of Stefanyk]. *Zhinochyy Holos*. Lviv, pp. 5–6. [in Ukr.].
2. V. V. (1937, 1, January). Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Ridna Shkola*. Lviv, p. 9. [in Ukr.].
3. V Chekhoslovachchyni [In Czechoslovakia], (1937, 11, January 19). *Dilo*. Lviv, p. 5. Rubr.: Vidhuk smerty V. Stefanyka. [in Ukr.].
4. Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk], (1937, 1/2, January 1/15). *Zhinocha Volia*. Kolomyia, p. 2. [in Ukr.].
5. Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk], (1937, 1, January). *Zhinochyy Holos*. Lviv, p. 5. [in Ukr.].
6. Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk], (1937, 12, December). *Zhinochyy Holos*. Lviv, p. 2. [in Ukr.].
7. Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk], (1937, 1, January). *Samoosvitnyk*. Lviv, p. 16. [in Ukr.].
8. Vakhniuk, M. (1937, 12, December 4). Bibliohrafiia V. Stefanyka [Bibliography of V. Stefanyk], *Snip*. Lviv, p. 3. [in Ukr.].
9. Halo!.. [Hello!..], (1937, 26, February 6). *Dilo*. Lviv, p. 8. [in Ukr.].
10. Horak, R. (2010). *Krov na chornii rilli* [Blood on black earth] : Ese-biografiiia Vasylia Stefanyka. Kyiv : VTs “Akademiia”, pp. 571–601. [in Ukr.].
11. Danyliv, F. (1937, 23/24, December 15). U pershi rokovyny smerty V. Stefanyka [In the first anniversary of V. Stefanyk’s death]. *Nazustrich*. Lviv, pp. 2–3. [in Ukr.].
12. Danchuk, (1937, 40, February 24). U Prazi [In Prague]. *Dilo*. Lviv, p. 7. [in Ukr.].
13. Dopovnennia do bibliohrafii V. Stefanyka [Additions to the bibliography of V. Stefanyk], (1937, 4, May 1). *Snip*. Lviv, p. 4. Rubr.: Z literaturnykh zapysok. [in Ukr.].
14. Doroshenko, V. (1937, 1, January). Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Zhyttia i Znannia*. Lviv, pp. 2–3. [in Ukr.].
15. Z vidchytovoi Sali [From the lecture hall], (1937, 122, June 5). *Dilo*. Lviv, p. 9. Rubr.: Dopysy. [in Ukr.].
16. Z lystiv V. Stefanyka [From the letters of V. Stefanyk], (1937, 7, July 24). *Snip*. Lviv, p. 1. [in Ukr.].
17. Z lystiv Vasylia Stefanyka. Druhyi lyst V. Stefanyka do A. Shmigelskoho [From the letters of Vasyl Stefanyk. The second letter of V. Stefanyk to A. Shmigelsky]. (1937, 5, June 1). *Snip*. Lviv, p. 2. [in Ukr.].
18. Za Stefanykovu dushu [For Stefanik’s soul], (1937, 5, June 1). *Snip*. Lviv, p. 4. [in Ukr.].

19. Zahalni Zbory Tsentrosoiuzu [General Meeting of the Tsentrosoiuzu], (1937, 136, June 24). *Dilo*. Lviv, p. 7. [in Ukr.].
20. Kokovskyy, F. (1937, 5, May). Vasyl Stefanyk pro sebe [Vasyl Stefanyk about himself]. *Nasha Kultura*. Lviv, pp. 245–247. [in Ukr.].
21. Korbutiak, D. (1937, 23, December 1). Velykyi Syn i Spivets zemli [The great Son and Chanter of the land]. *Kameniari*. Lviv, pp. 1–2. [in Ukr.].
22. Kostashchuk, V. (1937, 5, January 7). Rizdvo u Vasyliia Stefanyka [Christmas in Vasyl Stefanyk]. *Novyy Chas*. Lviv, pp. 19–20. [in Ukr.].
23. Kostashchuk, V. (1937, 270, December 4). Smert Stefanyka [Death of Stefanik]. *Novyy Chas*. Lviv, pp. 11–12. [in Ukr.].
24. Lavruk, M. (1937, 7, July 24). Deshcho zi spohadiv pro V. Stefanyka [Something of the memories about V. Stefanyk]. *Snip*, Lviv, pp. 1–2. [in Ukr.].
25. Lepkyy, B. (1937, 14, January 23; 15, January 25; 16, January 26). Stefanyk u Krakovi [Stefanyk in Krakow]. *Novyy Chas*. Lviv, p. 4; 15, p. 4; 16, p. 4. [in Ukr.].
26. Lyst V. Stefanyka do t. Matviia Stakhova [V. Stefanyk's letter to comrade Matviy Stakhov], (1937, 5, June 1). *Snip*. Lviv, p. 3. [in Ukr.].
27. Literaturna nahoroda na 1937 r. [Literary award for 1937], (1937, 14, January 22). *Dilo*. Lviv, p. 7. [in Ukr.].
28. m. h. [Hnatyshak, M.]. (1937, 10, March 14). Prof. I. Ohienko... [Prof. I. Ohienko...]. *Meta*. Lviv, pp. 4–5. Rubr.: Z literaturnoho zhyttia. [in Ukr.].
29. m. r. [Rudnytskyy, M.]. (1937, 189, August 28). Literaturni spohady B. Lepkoho [Literary memoirs of B. Lepky]. *Dilo*. Lviv, p. 9. [in Ukr.].
30. Nahoroda im. V. Stefanyka za naikrashchu povist 1937 r. [Award named after V. Stefanyk for the best story of 1937], (1937, 95, May 1). *Dilo*. Lviv, p. 11. [in Ukr.].
31. Opb. [Pavliv-Bilozerskyy, O.]. (1937, 1, January 1). Stefanykiv Shliakh [Stefanyk's Way]. *Kameniari*. Lviv, p. 3. [in Ukr.].
32. Ostannia doroha Stefanyka [Stefanik's last road], (1937, 1, January 1). *Kameniari*, Lviv, p. 5. [in Ukr.].
33. I-yi ukrainskyi vidchyt u P. Radio [1st Ukrainian lecture on P. Radio], (1937, 29, February 10). *Dilo*. Lviv, p. 3. [in Ukr.].
34. Pislia poiavy “Synoi Knyzhechky” [After the appearance of the “Synoi Knyzhechky”], (1937, 44, March 1). *Novyy Chas*. Lviv, p. 7. [in Ukr.].
35. Pokutskyy, P. (1937, 4, January 30). Vasyl Stefanyk i nashi reaktsonery [Vasyl Stefanyk and our reactionaries]. *Hromadskyy Holos*. Lviv, pp. 2–3. [in Ukr.].
36. Romanenchuk, B. (1937, 3, 4/5, 6). Bibliografiia V. Stefanyka [Bibliography of V. Stefanyk]. *Ukrainska Knyha*. Lviv, pp. 90–94; pp. 128–129; pp. 151–153. [in Ukr.].

37. Romanenchuk, B. (1937, 1, January). Kompozytsiia tvoriv Vasyliia Stefanyka [Composition of writings by Vasyl Stefanyk]. *Zhyttia i Znannia*. Lviv, pp. 28–29. [in Ukr.].
38. Svizhi mohyly [Fresh graves], (1937, 1, January). *Ukrainske Slovo*. Yavoriv, p. 1. [in Ukr.].
39. Selo Vasyliia Stefanyka [Vasyl Stefanyk's village], (1937, 2, February 20). *Snip*. Lviv, p. 1. [in Ukr.].
40. Semchyshyn, M. (1937, 1). Vasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Shliakh Vykhovannia i Navchannia*. Lviv, pp. 1–3. [in Ukr.].
41. Smal-Stotskyi, S. (1937, 50, March 8). Moi spomyny pro Stefanyka [My memories of Stefanyk]. *Novyy Chas*. Lviv, no. pp. 7–8. [in Ukr.].
42. Smert Vasyliia Stefanyka [Death of Vasily Stefanik], (1937, 1, January). *Kooperatyvna Respublyka*. Lviv, 1937, p. 1. [in Ukr.].
43. Stakhiv, M. (1937, 12, December 4). Stefanyk u hromadianskomu zhytti [Stefanyk in civic life]. *Snip*. Lviv, p. 1. [in Ukr.].
44. Stakhiv, M. (1937, 8, August 28). Yak perekruchuiut zhyttia V. Stefanyka [How the life of V. Stefanyk is distorted]. *Snip*. Lviv, p. 2. [in Ukr.].
45. Stefanyk, M. (1937, 5, February 7). Za pravdyve dukhove oblychchia V. Stefanyka [For the true spiritual face of V. Stefanik]. *Meta*. Lviv, pp. 4–5. [in Ukr.].
46. U Varshavi [In Warsaw], (1937, 40, February 24). *Dilo*. Lviv, p. 7. Rubr.: Pamiaty V. Stefanyka. [in Ukr.].
47. Ukraina v Stefanykovykh tvorakh [Ukraine in Stefanyk's writings], (1937, 1, January 1/15). *Zhinocha Dolia*. Kolomyia, pp. 4–5. [in Ukr.].
48. Khmary nad «Soiuzom Ukrainok» na Volyni [Clouds over the «Soiuz Ukrainok» in Volyn], (1937, 21, January 31). *Dilo*. Lviv, p. 2. [in Ukr.].
49. Yu. R-ko. [Redko, Yu.]. (1937, 1, January). Skinchylasia doroha [The road is over]. *Ukrainske Yunatstvo*. Lviv, pp. 5–6. [in Ukr.].

Olesia Drozdovska, Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow, Senior Research Fellow The Press Studies Research Institute Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Commemorating the Vasyl Stefanyk's memory in the Ukrainian Galician press in 1937

The article collected, systematized and analyzed materials dedicated to the memory of Vasyl Stefanyk, published in 1937 in the Ukrainian newspapers and magazines in Galicia. These publications tailored to a wide readership:

children, students, women, adherents of various political trends and areas of social interaction. Sources of empirical material in the study are newspapers and magazines "Dilo", "Dzvinochok", "Hromadskyi Holos", "Kameniar", "Kooperatyvna Respublyka", "Meta", "Nasha Kultura", "Nazustrich", "Novyy Chas", "Obrii", "Ridna Shkola", "Samoosvitnyk", "Shliakh Vykhovannia i Navchannia", "Ukrainska Knyha", "Ukrainske Slovo", "Ukrainske Yunatstvo", "Ukrainski Visty", "Vistnyk", "Zhinocha Dolia", "Zhinocha Volia", "Zhinochy Holos", "Zhyttia i Znannia" and others. It was noted that in 1937 short stories on the writer's death, obituaries, reports, and photo reports on the funeral, notes as well as correspondence on various events to honor his memory were published. Moreover, in the press there were published the writer's private correspondence, memoirs about him, literary articles, and fiction. In some publications, the issues of language of the writer's works, his political sympathies, shaping complete bibliography of creative heritage were raised. The specificity of V. Stefanyk's presentation in these press materials, his private life, literary, public activity, etc. are emphasized. A special focus is put on epistolary materials, memoirs and chronicles published in the newspapers Dilo, Novyy Chas and Snip. As a result of the research, the main media images of V. Stefanyk were determined: a writer of world fame, an active public and political figure, an empathetic personality, an admirer of family values and family traditions, a patriot of his native land. The study emphasized that the study of posthumous press materials will help researchers to shape an objective understanding of how V. Stefanyk (as a person and a writer) was perceived by his contemporaries. The analysis of these publications draws attention to the issue of speculation by certain political forces in Galicia (in particular, the Ukrainian Socialist-Radical Party) of the writers' authority in order to gain authority in society. Moreover, the study of materials published in the press in 1937 and subsequent years can be an important basis for molding social memory of Vasyl Stefanyk.

Keywords: Vasyl Stefanyk, Ukrainian press, Galicia, media images, commemorative memory.